

Norske Billedkunstnere (NBK) er fagorganisasjonen for profesjonelle billedkunstnere i Norge. NBK har som formål å ivareta billedkunstnernes faglige, ideelle, økonomiske og sosiale rettigheter og interesser. Fordelt på 20 grunnorganisasjoner representerer NBK 3150 kunstnere fra det visuelle feltet. NBK er arrangør av Høstutstillingen, utgir fagbladet Billedkunst og innstiller til statlige og andre stipend- og støtteordninger for billedkunstnere.

Innspill om utfordringer knyttet til sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende og frilansere

NBK takker for muligheten til å komme med innspill om utfordringer knyttet til sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende og frilansere. Som en del av Kunstnernetverket leverer NBK et felles innspill som i hovedsak understøtter innspill og notat fra Creo. NBK ser imidlertid at det er flere særegne utfordringer knyttet til billedkunstfeltet, og ønsker å belyse disse i dette innspillet.

90% av NBKs medlemmer har organisert sin virksomhet i enkeltpersonforetak. De fleste har en typisk «lappeteppeøkonomi» med ulike inntektskilder. Det visuelle kunstfeltet er i stadig endring. Prosjektene er blitt større og mer ambisiøse, ofte med budsjetter i millionklassen på kunstnerens egen risiko.

Avtaler om utstillingsplass inngås i de fleste tilfeller minst et par år i forveien, og arbeidsprosessene strekker seg gjerne over flere år. En konsekvens av dette er store svingninger i både inntekter og materialkostnader, da hovedregelen er at billedkunstnerne selv finansierer prosjektet eller kunstverkene som skal stilles ut. I tillegg arbeider mange billedkunstnere i store formater som fordrer god plass, med dertil løpende kostnader til produksjonslokaler.

NBK ser også at de økonomiske utfordringene vedvarer for billedkunstnere – å ha en fast flyt av oppdrag og sikker inntekt kan være like vanskelig for en etablert kunstner halvveis i karrieren, som for en nyutdannet kunstner. Dårlige rammevilkår i et lite regulert felt, forsterker dette.

Utsiktene til gevinst står ikke i forhold til risiko

I innspillsbrevet fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet hevdes det at: «Selvstendig næringsdrivende og frilansere skiller seg fra vanlige lønnstakere ved at de påtar seg en større økonomisk risiko enn vanlige lønnstakere, men med tilsvarende utsikter til større gevinst.»

Vi finner det betimelig å understreke at billedkunstnerne er den kunstnergruppen som har lavest inntekt fra kunstnerisk arbeid. I tillegg til å ha et variabelt og sammensatt inntektsgrunnlag, skiller billedkunstnerne seg ut med særskilt store svingninger fra et inntektsår til et annet. Til tross for at billedkunstnere ofte påtar seg en betydelig økonomisk risiko, eksempelvis i forbindelse med store oppdrag til kunst i offentlig rom – en viktig inntektskilde for mange billedkunstnere – samsvarer risikoen sjelden med utsiktene til fremtidig gevinst. Departementets utsagn sitert ovenfor er således ikke særlig treffende for denne virksomhetstypen.

Billedkunstneres virke har en særegen syklus

Oppbyggingen og omløpshastigheten i en kunstnerisk virksomhet er en ganske annen enn nær sagt alle andre virksomhetstyper. Virksomheten er sjeldent kapitalsterk, og er avhengig av skattemessige fradrag for nødvendige investeringer. Foretatte investeringer er imidlertid ikke ensbetydende med at virksomheten er klar for stabil og varig inntjening. Det er gjerne slik at det i perioder over flere år vil være et negativt netto driftsresultat, før virksomheten brått kan vise til positive resultater. En slik særegen syklus er derfor direkte hensyntatt i annen lovgivning, eksempelvis skatteloven § 14 – 5 annet ledd bokstav d nr. 2, om verdsettelsen av virksomhetens varelager.

Tilsvarende hensyn finner man derimot ikke i trygdellovgivningen. For å ha rett folketrygdens sosiale ytelser, er billedkunstnere underlagt de samme vilkår som øvrige selvstendig næringsdrivende. Sammenholdt med generell lav inntjening i virksomheten, utgjør manglende stabile inntektskilder, bestående av kortvarige oppdrag av skiftende karakter for forskjellige arbeids- og oppdragsgivere og ulike tilknytningsformer, at billedkunstnerne ofte faller helt eller delvis utenfor folketrygdens sosiale sikkerhetsnett. Manglende ytelser fra folketrygden kan imidlertid ikke utelukkende tilskrives lav inntjening i den enkelte virksomhet.

Lite kjennskap til rettigheter

Som medlemsorganisasjon er NBKs erfaring at svært mange billedkunstneres er lite kjent med og gjerne har store problemer med å forstå hvilke sosiale rettigheter man kan ha krav på. Dels synes dette å komme av et meget intrikat regelverk, og et lite tilgjengelig fagspråk. Samt at beregningsmodellene for størrelsen på ytelsene er svært ulike, avhengig av hvilken tilknytningsform man har til arbeidslivet.

Vår erfaring er imidlertid at Arbeids- og velferdsetatens tjenester synes å være særdeles mangelfulle når det gjelder å veilede og rettslig vurdere hvilke sosiale rettigheter man kan ha krav på som billedkunstner. Konsekvensen av en mangelfull veiledning og vurdering er at billedkunstnere gjerne kontakter NBK som fagorganisasjon, for rådgivning og eventuelt juridisk bistand. Sannsynligheten er også stor for at mange billedkunstnere som ikke søker slik hjelp, risikerer å gå glipp av ytelser de kan ha krav på.

Mangel på adekvat veiledning

Billedkunstnere er sannsynligvis den yrkesgruppen med den mest sammensatte tilknytning til arbeidslivet, og skiller seg dermed også klart ut fra en hvilken som helst annen yrkesgruppe. Det er således forståelig at det kan være utfordrende for Arbeids- og velferdsetaten å gi adekvat veiledning, og fatte rette avgjørelser i enkeltsaker. Eksempelvis ser NBK at både veiledning og enkeltvedtak, bærer preg av en generell mangel på forståelse av de ulike stipendordninger på billedkunstfeltet, både hva gjelder stipendets størrelse og utbetalingsform. En slik manglende forståelse av billedkunstneres inntektskilder, kan ha avgjørende betydning for retten til en trygderettslig ytelse, som eksempelvis foreldrepenger.

Etter det NBK er kjent med, berøres de ovennevnte utfordringer i liten grad i NAVs egne rundskriv. De synes heller ikke i særlig grad å være belyst i lovens forarbeider, ei heller trygderettslig praksis. Risikoen for å fatte feil avgjørelser i saker som berører billedkunstnere vurderes dermed som høy. For å bøte på denne utfordringen mener NBK at kunnskapen om billedkunstnerne særskilt

sammensatte tilknytning til arbeidslivet med dertil ulike inntektskilder, må heves betydelig i Arbeids- og Velferdsetaten.

Støtte til Creo sine innspill med tre tilføyelser

I lys av ovennevnte stiller NBK seg bak de foreslåtte tiltak som fremgår av Kunstnernetverkets og Creos innspill. NBK ønsker imidlertid å tilføye følgende forslag til konkrete tiltak:

- Utrede hvorvidt det kan etableres bedre egnede beregningsmetoder, som i større grad ivaretar billedkunstnernes særskilte utfordringer med syklusbaserte inntekter.
- Øke bevisstheten og forståelsen i NAV av de ulike tilknytningsformene og inntektskildene som billedkunstnerne har.
- En tettere dialog med kunstnerorganisasjonene for å sikre bedre veiledningstjenester og kurs til særskilte kunstnergrupper.

Vennlig hilsen

Geir Egil Bergjord
Styreleder Norske Billedkunstnere